

Berki Imre

A FŐVÁROSI TŰZOLTÓK HELYTÁLLÁSA AZ 1956-OS FORRADALOMBAN

Absztrakt

A forradalmi változások nem hagyták érintetlenül a tűzoltóság állományát sem, az első politikai megmozdulásokat a Budapesti Tűzoltóság egységein követték az események. Október 23-át követően megmozdultak azok az erők, amelyek a rendkívüli helyzetben egyrészt a szolgálat folyamatosságát, másrészt a változásokat is próbálták biztosítani. Először az tűzoltóságon belül zajló politikai folyamatokat mutatom be, majd rátérek a konkrét káresetek ismertetésére.

Kulcsszavak: forradalom, követelések, tüzesetek, helyállás, megtorlás

HOW THE FIREFIGHTERS OF BUDAPEST STOOD THEIR GROUND IN THE 1956 REVOLUTION

Abstract

The changes of the revolution provided plenty of work for the staff of the fire department. After October 23, the forces that tried to ensure both the continuity of the service and the changes in the emergency situation were mobilized. First, I will present the political processes taking place within the fire department, and then I will move on to the description of specific damage cases.

Keywords: revolution, demands, fires, location, retaliation

1. FORRADALMI ESEMÉNYEK A TŰZOLTÓSÁGON

Elsőként a IV. kerületi alosztály parancsnoka, Somos Gyula alezredes adott ki felhívást a kerületi alosztály parancsokságokra a helyi forradalmi bizottságok megválasztására és a központi forradalmi bizottság megválasztásához küldötték kijelölésére. A választások minden alosztályon megtörténtek, ehhez több esetben a Kun utcából segítséget, támogatást is kaptak. A dokumentumok szerint néhány esetben úgy választották meg a bizottságok tagjait, hogy az illetők csak később szereztek tudomást róla, ezért néhányan nem is vállalták.

A változás jegyében október 31-én a Kun utcai kistanácsteremben megalakult a Nagy-Budapesti Tűzoltóság Központi Forradalmi Tanácsa.

- *A tanács elnöke:* dr. Marinovich Endre¹.
- *A tanács tagjai:* Szédeli Sándor, Besnyői György, Makkos Dezső, Pálffi Adorján, Juhász István.

Dr. Marinovich Endrét, a Budapesti Osztályparancsnokság osztályvezetőjét, akit a korábbi években, mint megbízhatatlant leszerelték – kérve rehabilitációját – 1956. november 1-jével visszahelyezték hivatásos állományba. Dr. Marinovich Endrét köztisztelet övezte, ezért Várhegyi József a VIII. ker. alosztály parancsnoka október 29-én személyesen kereste fel, hogy még november 1-je előtt jöjjön vissza, és vegye kezébe az ügyek intézését. Marinovich a felkérésre nem vette fel szolgálatot, ezért a következő napon (október 30-án) kimentek hozzá, és bekísérték az osztályparancsnokságra. A tűzoltók a vállukon vitték be az épületbe.

¹ Dr. Marinovich Endre (1914–1977) 1932-ben érettségizett, majd jogot tanult, mellette a tűzoltóságnál volt gyakornok. Később tűzoltó főfelügyelő lett, a tűzoltóparancsnok segéd tisztje Budapesten. A második világháború alatt a III. kerület tűzoltóparancsnoka. 1945-ben Budapest tűzoltóparancsnok-helyettesének nevezték ki. Kötete: A korszerű tűzoltás és a magyar tűzrendészet kézikönyve. Budapest, 1948. 1951-től a MÁVAUT gépkocsivezetőjeként dolgozott. 1953-ban letartóztatták, mivel Sztálin halálakor a fent idézett kijelentést tette, koholt vádak alapján elítélték, 1954-ben szabadult. Az 1956-os forradalom alatt a Nagy-Budapesti Tűzoltóság Forradalmi Tanácsa a főváros tűzoltóparancsnokának választotta. A forradalom utáni megtorlás során elbocsátották, tartalékos tiszti rangjától és járművezetői engedélyétől megfosztották. Marinovich Endre: Túlélte-e a középosztály? Csaláregény a XX. századból, Budapest, Éghajlat, 2014. 159–175. o. 199–207. o. Forrás: Kiss Dávid: Oltványi László forradalom előtti pere(i), avagy macskakövek az 1956-hoz vezető úton. In.: Marinovich Endre főszerk.: Historia est lux veritatis. Szakály Sándor

Október 30-án reggel a központ telefonon berendelte a szolgálatot ellátó parancsnokokat és a forradalmi tanácsok megbízottjait a Kun utca 2-be. Ott Dr. Marinovich Endre bejelentette, hogy a forradalmi tanács ideiglenesen megbízta őt a budapesti tűzoltó osztályparancsnoki teendők ellátásával. Az október 31-én megjelentetett 1. sz. Osztályparancsnoki Parancs szerint: „*A magyar szabadságharc győzelme során a Nagy-Budapesti Tűzoltóságnál megalakult a Központi Forradalmi Tanács és ezzel egyidejűleg az alosztályokon is megalakulóban vannak a Forradalmi Tanácsok [...] A Központi Forradalmi Tanács felhívására, valamint a Belügyminisztérium megerősítésére a Nagy-Budapesti Tűzoltó Osztályparancsnokság vezetését a mai napon átvettem.*” Marinovichot a Magyar Népköztársaság Fegyveres Erők minisztere november 1-jei hatállyal az állami tűzoltóság állományába alezredesi rendfokozattal visszavette.

Dr. Marinovich Endre a megválasztása után átvette a Budapesti Tűzoltóság vezetését, a korábbi vezetőket,

- *Farkas Györgyöt*²,
- *Rázsó Jánost*,
- *Dormán Antalt*,

a Központi Forradalmi Tanács döntése értelmében hazaküldték. A Forradalmi Tanács megalakulásáról az állományt Tájékoztató kiadásával informálták. Ebben rögzítette: az osztályparancsnokság vezetésének átvételét, felhívta az állományt a további fegyelmezett, a tűzoltóság régi, jó híréhez méltó szolgálat ellátására, megtiltotta a bosszúállást.

2. A KÖVETELÉSEK

A Tájékoztatóval együtt bocsátották ki a Nagy Budapesti Tűzoltóság követeléseit tartalmazó Jegyzéket is, amely 24 pontban foglalta össze azokat a főbb követeléseket, amelyek a tűzoltóság alapvető problémáinak megoldását rögzítette:

² Dr. Farkas György tűzoltó vezérőrnagy (1924-1999) 1949-ben végezte el a Tűzoltó Tiszti iskolát 1952-től 1968-ig állt a fővárosi tűzoltóság élén. 1969-től 1977-ig a BM Tűzrendészet Országos Parancsnoka.

Politikai téren a szovjet csapatok távozását, a Varsói Szerződésből való kilépést, szabad választásokat, a fegyveres harcban résztvevő tűzoltók elismerését követelték.

Szakmai követeléseik a következők voltak:

- A tűzoltóság ne legyen katonai szervezet. Feladatának és hivatásának megfelelően az élet, és nemzeti, valamint egyéni vagyon legfőbb őreként polgári jellegű testületként működjön.
- Tevékenysége határolódjon el minden más szervezettől.
- A tűzoltóság váljon le a rendőrségről; a tűzoltóság egyrészt hatósági szerv, másrészt a társhatóságok műszaki végrehajtó alakulata legyen.
- Követelték továbbá a bürokratikussá vált Országos Tűzrendészeti Parancsnokság megszüntetését, amely az indokolatlanul felduzzasztott létszámával sem volt képes a magyar tűzoltóság problémáinak megoldására.
- Követelték az országos parancsnokság vezetőinek felelősségre vonását. 15 fős Országos Tűzoltó Főparancsnokság létrehozását.
- Nagyobb hatáskör biztosítását az osztály- és alosztály parancsnokságoknak.
- A vezetők kiválasztásának ne legyenek politikai szempontjai.
- A tűzoltóság legyen politikamentes szervezet.
- Az oktatást a legkiválóbb szakemberek végezzék, politikamentesen.
- A tűznél megsérültek szolgálati időtől függetlenül kapjanak nyugdíjat.
- Az elhunytak családjáról gondoskodjanak.
- Országos Tűzoltó Szövetség megszervezését, nemzetközi kapcsolatok kiépítését szorgalmazták.
- Az egyenruha megváltoztatását.
- A tűzoltó üdülők visszaadását, 50%-os vasúti utazási kedvezmény, illetve ingyenes villamos- és autóbuszbérlet megadását.
- Az illetményrendszer korszerűsítését, a nyugdíjak rendezését, a lakásproblémák megoldását.
- A tűzrendészeti szabálysértési ügyeket a tanácsok mellett működő szabálysértési bíróságok vegyék át, a tűzoltóság az ügyekben csak szakértőként vegyen részt.

Mint látható, a forradalmi hangulat felszínre hozta mindazon problémákat – a világháborút követő gazdasági nehézségeket, a szovjet példa erőltetett másolását, a bürokratikus államgépezetet, az erőltetett politikai nyomást –, amelyek a tűzoltóságot sújtották.

Az osztály- és alosztály parancsnokságokon felfokozott volt a hangulat, tettelegességre viszont nem került sor. Az alosztályokon a forradalmi bizottságok döntően az élelmezés biztosítását végezték, illetve néhány esetben személyi kérdésekben döntöttek. A szolgálatellátást és a tűzoltást a szaktisztek irányították, néhány tisztet elküldtek, de volt példa arra is, hogy a korábbi politikai tisztek – szaktisztként – vonultak az állománnyal. Az egységek létszámát kiegészítették a tiszthelyettesi iskoláról hazaküldöttekkel (az iskolát az események miatt bezárták).

Az események idején a szolgálatellátás kizökönt a régi „kerékvágásból”, a közlekedés akadozott és ez zavarta a szolgálatba való beutazás és a hazautazás lehetőségét is. Gondot okozott a felkelők és a szovjet csapatok mozgása a városban, illetve a fegyveres harc közbeni tűzoltás, amely szinte megoldhatatlan feladat elé állította a tűzoltó egységeket

3. SZOLGÁLATELLÁTÁS A FORRADALOM ALATT

A szolgálatellátás biztosítása érdekében a budapesti osztályparancsnok, Farkas György alezredes a bizonytalan helyzetben 1956. október 23-án este megbízta Totzl Károlyt³, a tűzoltási csoport vezetőjét a főváros tűzoltási szolgálatának folyamatos biztosítására. A megbízást Dr. Marinovich Endre, a forradalmi tanács által választott parancsnok is megerősítette, aki négy

³ Totzl Károly nyugalmazott tűzoltó ezredes (1925-2015) 1949. március 17-én került kinevezésre az Állami Tűzoltóság hivatásos állományába, alhadnagyi rendfokozattal. Még ez évben elvégezte a Tűzoltó Tiszti iskolát, majd a Budapesti Tűzoltó Osztályparancsnokságon személyzeti előadói beosztást kapott. 1950-től oktatási előadóként, 1953-tól – a Vegyipari Technikumi végzettségének megszerzésével – laboratóriumi vezetőként dolgozott. Tűzoltási csoportvezetői beosztásban 1954. november 01-től, a szolgálat felső korhatárának elérésével 1980. december 31-i hatállyal történt nyugállományba vonulásáig látott el szolgálatot.

tűzoltási csoportot szervezett, és így – a rendkívüli helyzet miatt – az eseményekhez minden esetben tűzoltási csoport is vonult.

Ez a szolgálat

- csoport: Totzl Károly,
- csoport: Rákosi József,
- csoport: Petőfi József,
- csoport: Schuszter Ferenc vezetésével október 24-től 29-én 7.30.-ig működött.

Addigra valamennyire rendeződött a helyzet, a szabadnapos állomány nagyobb része már be tudott jönni a szolgálatba, ezért október 29-től a négy csoport váltással (naponta 2-2- csoport) teljesített szolgálatot november 4-ig. November 4-étől (a szovjet támadástól) a szolgálatban lévő teljes állomány november 9-ig folyamatosan szolgálatban volt

A Budapesti Tűzoltóság 1956-ban a budapesti rendőrfőkapitány irányítása alá tartozott. A rendőrfőkapitány október 24-én a veszélyhelyzetre tekintettel, a tűzoltó egységek részére fegyverek kiadásáról intézkedett. Ezt a rendkívül veszélyes, a főváros tűzvédelmét megbénítható rendelkezését sikerült visszavonatni.

A fecskendőkön nemzeti, szovjet és fehér zászlót is elhelyeztek annak érdekében, hogy senki ne kifogásolhassa a tűzoltó egység pártatlanságát. A vonulás, a tűzoltási, mentési feladatok végzése gyakran harci cselekmények között történt. Alapvetően a felkelők és a szovjet csapatok is segítették a kivonult egység munkáját, azonban nem egyszer előfordult, hogy a szovjet csapatok megállították, és – fegyver után kutatva – átvizsgálták a fecskendőket. A felkelők pedig néhány alkalommal a tűzoltókat is felszólították az ellenség elleni tevékenységre (pince elárasztással az ott harcolók kiűzésére), amelyben a tűzoltók vonakodva vettek részt, és az első

adandó alkalommal bevonultak. A folyamatos szolgálatellátáshoz szükséges élelmiszerellátást központilag a Kun utcából, illetve külön beszerző utakon biztosították.

4. JELENTŐSEBB TŰZESETEK

1956. október 23 – november 10. között közel 250 vonulás történt, amely valójában 800-900 beavatkozást jelentett, mivel egy-egy riasztás több kárhelyi beavatkozást igényelt.

4.1. A Magyar Rádió ostrománál a tűzoltást állandó lövöldözés közben végezték, a tűzoltásra felvonuló tűzoltókat a tömeg megtámadta, az egyik szer parancsnokát megverték, a felszereléseket szétdobálták, mivel az ÁVH a fecskendőket használta tömegoszlatásra. Petőfi József százados a Tűzoltási Csoport vezetője megpróbálta meggyőzni a tömeget a tűzoltás szükségességéről, felvette a kapcsolatot a különböző csoportok vezetőivel, ezután kezdődhetett meg a tűzoltás; a tűzoltás befejezésével az állomány összeszedte a szétdobált felszereléseket (ebben sok civil is segített), majd bevonultak.

4.2. A Lenin krt. 64. szám alatti Horizont könyvesbolt tüze úgy keletkezett, hogy a felhevült tömeg a könyvesboltban a kommunista szerzők könyveit összedobálta és meggyújtotta. Mivel a tűz már áterjedt az épületszerkezetre is, égtek az ablakok és a tetőszerkezet, az egyik tűzoltó rábeszélte őket, hogy a könyveket az utca közepén égessék, ne veszélyeztessék a lakásokat. Az emeleti lakásokra és az épület tetőszerkezetére áterjedt tüzet a VI. alosztály fecskendője és a roham 4 sugárral oltotta el.

4.3. A Rákóczi úton lévő volt Alkalmi Áruház raktártüzét és az eladótérben lévő tüzet a roham-, a VII. és a VIII. alosztály fecskendő állományával 7 E sugárral kb. 3 óra alatt oltották el. A tűzoltás alatt a Rákóczi úton erős tűzharc folyt, két esetben az égő áruházba is beelöltek tankágyúval. Bevonulás közben a tűzoltási csoport gépkocsijának jobb hátsó kerekét kilőtték.

4.4. A Magyar Rádió szomszédságában, fontos katonai felvonulási útvonalak közelében álló **Nemzeti Múzeum**, vastag falakkal rendelkező, monumentális épülete stratégiai jelentőséggel bírt. A Nemzeti Múzeum ásványtárának és Afrika kiállításának, valamint az Óslénytár és a Széchenyi Könyvtár tüzéhez 11 esetben történt riasztás. Október 23-án a heves harcok miatt a riasztott hat egység közül csak a XI/1-es ért ki a kárhelyre, és Papp Sándor főhadnagy vezetésével eloltotta a 2. emeleten lévő tüzet. Október 24-én és 25-én újabb 3 jelzés érkezett, de az állandó harcok miatt az egységek a kárhelyet nem tudták megközelíteni, végül 25-én 02.36-kor a tűzoltási csoport és a roham-, valamint a más káreseteknél működő fecskendők átirányításával végül elkezdődhetett a tűzoltás. Ekkor a Múzeumkertben álló szovjet harckocsi egység segítette a tűzoltók munkáját. A tűzoltás során 5 harci szakaszt alakítottak ki. A tűzoltás megkezdése előtt a harcolóknak szabad elvonulást ajánlottak fel, a harcok elcsitulásával kezdődhetett meg a tűz oltása. Végre két egység megkezdhette a múzeum második emeletén az ásvány- és kőzettári rész, valamint a harmadik emeleten az afrikai kiállítás oltását, de fő céljuk a tűz Széchenyi Könyvtár felé történő terjedésének meggátlása volt. Ezt a feladatot mindössze kilenc tűzoltó oldotta meg hat "E" sugárral, porlasztott és habosított víz alkalmazásával. Egy másik "harcis szakasz" a tetőtűzet szorította vissza, miközben a tűzharc nem szünetelt. A harmadik harci szakasz az ásvány- és kőzettani részen az égő szekrények lefeketítését kapta feladatul Totzl Károly főhadnagytól, a tűzoltás vezetőjétől. Ez a szakasz igen veszélyes helyzetbe került, mert ezt a részt gépfegyver- és géppisztoly-sorozatokkal pásztázták és csak kúszva közlekedhettek. Ennek ellenére meggátolták a tűz terjedését.

Nemzeti Múzeum

A más kárhelyekről ide irányított fecskendők bevetésére csak a tűzoltás megkezdésétől számított 60 perc múlva kerülhetett sor. Az afrikai kiállítás tűzének oltását végzők is igen veszélyes helyzetben voltak, mert minden mozdulatukra lőtték ezt a részt. Itt négy sugárral dolgoztak. Háromórás megfeszített munkával a rendkívül bonyolult tüzet lokalizálták, ám a végleges oltáshoz még kb. 30-40 percnyi működésükre lett volna szükség, és még másfél-két órát igényelt volna a helyszín alapos átvizsgálása. Akkor azonban az oltást abbahagyták és a kifejlődött tűzharc alatt a tűzoltók a légópincében voltak kénytelenek várakozni. Eközben a tűz újraéledt, és a tetőtűz oltását haladéktalanul folytatni kellett. Az oltás során 16 sugár folyamatosan működött, egy tolólétra segítette a tűzoltást. Az oltást 26-án 03.50- fejezték be. A tűz miatt a múzeum jelentős károsodást szenvedett, ez alól csak a Széchenyi könyvtár volt kivétel, bravúros beavatkozással a könyvtár nagy részét sikerült megmenteni.

A tüzről a rádió 1956. október 25-én 6 óra 53 perckor számolt be. *Most felolvassuk a budapesti tűzoltó parancsnokság tájékoztatóját a fővárosban keletkezett tüzek oltásáról ... Jelenleg rendkívüli küzdelem folyik a Nemzeti Múzeum komoly tűzének elfojtásáért! ... A tűzoltók azonnal a helyszínre indultak. A Nemzeti Múzeum környékéről azonban a tűzoltóságnak kétszer is vissza kellett fordulnia és csak harmadszorra sikerült megközelítenie a helyszínt és hozzálátni a tűz oltásához. A tűz elfojtásának kemény küzdelme még folyik. A felbecsülhetetlenül nagy nemzeti értékre való tekintettel a tűzoltó parancsnokság utasítást adott az egységeknek, hogy a tűz oltásánál a legnagyobb elővigyázatossággal, határozottsággal kell eljárni. Ugyanakkor a város több pontján kisebb-nagyob tüzek eloltásán dolgozik a tűzoltóság.*⁴

4.5. A Bókay János gyermekklinika tüze: a klinika több belővést kapott, és az első emeleti csecsemő kórterem kigyulladt, a tűz átterjedt a tetőre is. A tűzoltást nehezítette, hogy a Hámán Kató út felől folyamatosan géppuskával lőtték a tűzoltókat, és egy tankágyú szétlőtte a lépcsőházat is, ettől az I. emelet és a földszint közötti lépcsőház leszakadt. A beteg gyermekeket a lövöldözés közben lepedőkben és ruháskosarakban létrán keresztül tudták kimenteni. A gyermekek mentését a ködsugarak szakaszos működtetésével biztosították. Az életmentés után

⁴ Baják László – Lengyel Beatrix: ÉG A NEMZETI MÚZEUM! (1956. OKTÓBER 24-26.)
[HTTPS://MNMU.HU/HU/CIKK/EG-NEMZETI-MUZEUM-1956-OKTOBER-24-26](https://mnmu.hu/cikk/eg-nemzeti-muzeum-1956-oktober-24-26)

a klinika tüzét 4 sugárral oltották el, mindeközben egy szovjet harckocsi biztosította a mentést és a tűzoltást.

4.6. A Ruggyanta Kerékpárgumi üzemben november 5-én két emeleten, mintegy 100 m² területen égett a nyersanyag és készáru. A tüzet 7 hab-vízköd sugárral 5 óra alatt oltották el. A tűzoltást itt is szovjet harckocsi biztosította.

4.7. A Köztársaság téri pártház ostrománál az épülettűz oltását a nagy tömeg vegyes érzelmekkel fogadta. A tűzoltók végül a második emeleti tűz oltását tudták megkezdni, eközben a tűzoltást végzők között több kiskatonára el tudott menekülni.

4.8. A Mezőgazdasági Múzeum november 7-én két alkalommal is kigyulladt, az állandó harcok miatt a XIII. ker. alosztályról a két fecskendő állománya önként jelentkezett a tűzoltásra.

4.9. A Természettudományi Múzeum. November 5-én a Kálvin tér felől gyújtóbomba csapódott be az Állattár Baross utcai épületének legfelső emeletén található hullók és kételtűek gyűjteményébe. Itt az üvegben, alkoholban tárolt anyagok pillanatok alatt lángtengerré változtatták az egész emeletet.⁵A tüzről csak annak keletkezését követő 25-30 óra égés után

⁵ Nagy Enikő: Magyar Természettudományi Múzeum tragédiája 1956-ban. Ujkor.hu
<https://ujkor.hu/content/a-magyar-termeszettudomanyi-muzeum-tragediaja-1956-ban>

kaptak jelzést a tűzoltók. A tűzoltást a roham- és az V. alosztály állományával két óra alatt 4 E sugárral végezték el.

4.10. Az **Országos levéltár** épülete, amelyen 1956-ban még láthatók voltak a második világháborús sérülések, több találatot kapott, de komolyabb károkat november 6-án délutánig nem szenvedett. Ekkor már heves harcok dúltak a levéltár környékén. Egyes vélemények szerint a levéltárból is tüzeltek a szovjet csapatokra, a Margitszigeten álló üteg ezért lőtte célzottan az épületet. Egy becsapódó gyújtógránát tüzet okozott, ami gyorsan továbbterjedt, napokon át tombolt, és hatalmas pusztítást vitt véghez mind a berendezésben, mind az iratanyagban.⁶

1956. november 6-án 16 órakor az I. kerületi alosztály kapott utasítást a hírközpontból, hogy az Országos Levéltárhoz vonuljanak a levéltár pótolhatatlan értékeinek megmentésére. A levéltár tüzéhez a riasztott pesti raj nem tudott feljutni a Várba, a Széna térnél folyó harcok miatt. Az egység a Bécsi-kapunál egy kilőtt gépjármű és egy kőtorlasz eltávolítása után jutott el a levéltárhoz, aminek akkor már az egész negyedik emeleti része égett. A megszerelt négy „E” sugárral csak a tűz terjedését igyekeztek meggátolni mintegy két órán keresztül. Az óriási hőterhelés következtében a IV. emelet lángban álló nagyterme azonban leszakadt, a sugarakat át kellett helyezni a III. emeletre. Ekkor a harci cselekmények miatt az összes alapvezeték megsérült (a szovjet páncélosok láncfalpai elvágták a tömlőket), leállt a tűzoltás. Ezután az

⁶ Ólmosi Zoltán: TŰZVÉSZ A MAGYAR ORSZÁGOS LEVÉLTÁRBAN. ARCHIVNET 6. ÉVF 2006, 6. SZÁM https://www.archivnet.hu/kuriozumok/tuzvesz_a_magyar_orszagos_leveltarban.html

egység az iratok mentésében segédkezett, a többször is kért segítség a harcok miatt nem tudott eljutni a levéltárhoz. A tűzben 8767,5 folyóméter levéltári anyag semmisült meg.

5. HŐSI HALOTTAK

A november 4-én történt szovjet támadás tovább nehezítette a fővárosi tűzoltók szolgálatellátását, a tűzoltási és mentési feladatok végrehajtását. Ezt követően történtek azok a tragikus események is, amelyek tűzoltó áldozatokat is követeltek.

A Kun utcai laktanyában történt események 5 tűzoltó (Hartmann József fhdgy., Hidas Gyula ftörm., Éliás Rezső törm., Tóth II. Ferenc törm. és Csernus Tibor szk.) halálához vezettek.

November 7-én a szovjet harcoló alakulatot támadás érte a Fiumei úton. A szovjetek a támadókat keresve a környező épületekbe behatoltak, így kerültek a VIII ker. alosztály, illetve az osztályparancsnokság épületébe is. Sikerült velük megértetni, hogy a tűzoltóknak nincs fegyverük, emiatt a lövéseket sem ők adták le. A teljes állományt kiállították a laktanya elé, az épületet átkutatták, de csak egy vadászfegyvert találtak szekrénybe zárva. Az állomány tagjai közül néhányan – látva az állomány felsorakoztatását, ami felidézte II. világháborús negatív

emlékeiket – az OTI épületen keresztül próbáltak kimenekülni az épületből. Miután a szovjet katonákat sikerült meggyőzni, hogy a lövéseket valószínűleg az OTI épületből adták le, a szovjet katonák a tűzoltók közül kiválasztottak egy tisztet, Hartmann József főhadnagyot, aki az ismerte átjárót, és elindultak az OTI épületébe. Valószínűleg ekkor történt a tragédia a szovjet katonák a menekülő tűzoltókat látva tüzet nyitottak és lelőtték őket, eközben esett áldozatul Hartmann József is. A felsorakozott tűzoltókat a Keleti Pályaudvar mellett lévő harcálláspontra akarták kísélni, de miután a Fiumei utat tűz alatt tartották, ezért a temetőn keresztül mentek. A tűzoltókat, mintegy 200 főt, köztük Dr. Marinovich Endrét, átkísérték a temetőbe, ahol viszont egy másik szovjet egység volt. Velük újból meg kellett értetni a helyzetet, ebben egy érkező járőr segített, amelynek parancsnoka november 5-én biztosította harcokcsival a Ruggyanta tűzének oltását. Ezt követően kísérték őket a Keleti pu. mellett lévő harcálláspontra. Eközben a hírközpont személyzet nélkül maradt, és mintegy két napon keresztül a 05 vonalon a tűzjelzéseket nem fogadta senki. Az épületben lévő lakásokban megbúvó Horváth Nándor fényképész és Kádár András híradós felmerészkedve a lakásokból, a hírközpontban azt tapasztalták, hogy a gépek nem működnek, szinte valamennyi vonal lámpája hívást jelez, ezért a gépeket nagy nehezen elindítva a belvárosi központtal tudták a kapcsolatot felvenni és hírül adni, hogy az állományt a szovjet katonák elvitték, a hírközpont nem él, tűzjelzéseket nem tudnak fogadni. Időközben sikerült kapcsolatot találni a felső politikai irányítókkal, akik intézkedtek a tűzoltók elengedéséről. A tűzoltóállomány tudomást szerzett az osztály, az osztálytörzs és a VIII. ker. alosztály állományának elviteléről, ezért néhányan elhagyták szolgálati helyüket. Az állomány visszaérkezését követően a hírközpont működése helyreállt.⁷

Virágh István őrmester a Nemzeti Színházban vesztette életét. Virágh a színház nézőteréről mozgást észlelt, majd járőrtársa figyelmeztetése ellenére leszólt a színpadról, hogy ki van ott, ekkor érte halálos lövés.

Csicsmanecz Ferenc őrmester október 26-án szolgálati helyét engedéllyel elhagyta, családját akarta meglátogatni, a marhavágóhíd előtt az utcán holtan találták.

⁷ Horváth Nándor visszaemlékezése. Katasztrófavédelem Központi Múzeumának hang archívuma. Budapest, 2019.

A tűzoltók temetése

A halálesetek mellett sebesülésekről is maradtak fenn dokumentumok: Ruzicska Ferenc szakaszvezető engedéllyel szolgálati helyét elhagyva családját kívánta meglátogatni, amikor a Ludovika mellett lövés érte.

Somodi Pál tizedest szintén lövés érte, amikor október 24-én egy fegyveres csoport a XXI. ker.-i alosztályra behatolt, és kényszerítették az egységet, hogy a Tanácsház téren lévő épület pincéjét áraszák el vízzel.

6. MEGTORLÁS

Az eseményeket követően, november 10-e után Farkas György alezredes visszavette a parancsnokság irányítását, Dr. Marinovich Endrét pedig – nem fegyelmivel – nyugdíjazták.

A forradalom leverését követően, 1957. február és március hónapban megkezdődtek a vizsgálatok. Az alosztályparancsnokok feladatuk kapták az „ellenforradalomban” elítélhető

cselekmények vizsgálatát, a fegyelmi, illetve egyéb módon történő elbocsátások kezdeményezését. A rendelkezésre álló hivatalos dokumentumok alapján megállapítható, hogy fegyelmileg összesen 43 főt bocsátottak el, az egyéb okból elbocsátottak száma nem ismert. Létszámfelettiként való elbocsátásra tett javaslatot, valamint néhány fő disszidálására vonatkozóan is találhatunk utalást.⁸

1956. nagyon közelről érintette meg a tűzoltó társadalmat. Hivatásukat az adott körülmények között, amikor Budapest szinte lángokban állt, kimagaslóan végezték. Megszámlálhatatlan emberi élet, anyagi javak, levéltári dokumentumok, értékek megmentése kötődik nevükhöz.

GLORIA VICTIS – DICSŐSÉG A HŐSÖKNEK!

Dr. Berki Imre igazgató

Katasztrófavédelem Központi Múzeuma, Budapest

imre.dr.berki@katved.gov.hu

ORCID: 0000-0001-8144-4751

⁸ Jelentés az 1956-os események tiszteletére szervezett emlékülés előkészítéséről. Katasztrófavédelem Központi Múzeumának archívuma. Budapest, 2006.